

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

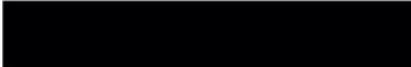
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๘๘/๒๕๖๘

เรื่อง สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี สิทธิในข้อมูลข่าวสาร และสิทธิในสุขภาพ อันเกี่ยวเนื่องกับธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กรณีร้องเรียนว่า หน่วยงานของรัฐแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในท้องที่เทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยองและพื้นที่ใกล้เคียงล่าช้า และประชาชนขาดการมีส่วนร่วม

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

เจ้าพนักงานท้องถิ่น (ในท้องที่เขตควบคุมมลพิษ)

ที่ ๑

จังหวัดระยอง

ที่ ๒

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๕๓/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๖ ว่า คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) ได้ออกประกาศ ฉบับที่ ๓๒ (พ.ศ. ๒๕๕๒) ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒ กำหนดให้ท้องที่เขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง จังหวัดระยอง เป็นเขตควบคุมมลพิษ แต่ปรากฏว่า ปัญหามลพิษในพื้นที่ยังคงมีค่าเกินมาตรฐาน มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงต่อไป และการแก้ไขปัญหามลพิษของผู้ถูกร้องที่ ๑ และที่ ๒ ล่าช้าไม่บรรลุผลและประชาชนขาดการมีส่วนร่วม อีกทั้งไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลผลกระทบได้อย่างเพียงพอ จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ หนังสือของผู้ร้อง ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

๒.๑.๒ หนังสือการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ด่วนที่สุด ที่ อก ๕๑๐๓.๓.๑/

๐๓๙๑.๑ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๓ หนังสือของผู้ถูกร้องที่ ๑ ด่วนที่สุด ที่ รย ๐๐๑๔.๒/๒๔๓๖ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๔ หนังสือเทศบาลตำบลนิคมพัฒนา ที่ รย ๕๓๐๐๕/๒๑๙ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ หนังสือกรมควบคุมมลพิษ ที่ ทส ๐๓๐๓/๒๙๔๗ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๖ หนังสืออำเภอเมืองระยอง ที่ รย ๐๑๑๘/๖๙๒ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๗ หนังสือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง ด่วนที่สุด ที่ รย ๐๐๓๓/๑๑๑๖ ลงวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๘ หนังสืออำเภอนิคมพัฒนา ที่ รย ๐๘๑๘/๑๓๓๗ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๙ หนังสือเทศบาลตำบลมาบตาพุดพัฒนา ที่ รย ๕๓๘๐๕/๖๖๕ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๐ หนังสือเทศบาลนครระยอง ที่ รย ๕๒๐๐๖/๒๐๘๔ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๑ หนังสือองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ที่ รย ๕๑๐๒๐.๑/๔๔๒๘ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๒ รายงานการประชุมตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๓ หนังสือโรงพยาบาลระยอง ที่ รย ๐๐๓๓.๑/๗๕๔๑ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๔ หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุด ที่ ทส ๑๐๐๗.๕/๙๒๓๒ ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๕ รายงานการประชุมตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ณ ศาลากลางจังหวัดระยอง

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

๑) การทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง (แผนปฏิบัติการฯ) พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ และ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ของผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ (พระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕) เนื่องจากไม่ระบุแหล่งกำเนิดมลพิษที่ชัดเจน รวมถึงปริมาณ

มลพิษที่ปล่อย ความรุนแรงของมลพิษที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และประชาชน ทำให้ไม่สามารถวางแผนควบคุมแหล่งกำเนิดเพื่อลดมลพิษให้มีค่าไม่เกินมาตรฐานได้

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ออกประกาศค่ามาตรฐานในการควบคุมสารหลายชนิดที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนจากโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งภายในและภายนอกนิคมอุตสาหกรรม ทั้งที่ตรวจพบว่ามีสารอันตรายในพื้นที่มากกว่า ๔๐ ชนิด เป็นสารก่อมะเร็ง ๒๐ ชนิด เช่น สารเบนซีน และสาร 1,3-บิวทาไดอิน (ก๊าซเหลว/ส่งผลกระทบต่อระบบหายใจ และก่อมะเร็ง) โดยได้ประกาศค่ามาตรฐานเพียง ๙ ชนิดเท่านั้น

๓) เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ผู้ร้องได้ยื่นหนังสือถึงผู้ถูกร้องที่ ๑ เพื่อขอให้แก้ไขปัญหามลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง เช่น ศึกษาศักยภาพการรองรับมลพิษในพื้นที่ก่อนขยายอุตสาหกรรมตามโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศให้ครอบคลุมพื้นที่และซ่อมแซมสถานีที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกาศขยายเขตควบคุมมลพิษเพิ่มเติม และเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกกฎหมายบังคับใช้เพื่อให้การแก้ปัญหามลพิษไม่ล่าช้าและปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ อย่างเคร่งครัด รวมถึงเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง

๔) ประชาชนที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ รวมถึงประชาชนไม่เคยรับทราบผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ ที่ผ่านมา

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑

๑.๑) การประชุม กก.วล. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๒ มีมติให้ประกาศพื้นที่เทศบาลเมืองมาตาพุดและบริเวณใกล้เคียงเป็นเขตควบคุมมลพิษ เพื่อให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔^๑ ทำแผนปฏิบัติการฯ เสนอต่อผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อรวมไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด (แผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัด) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามมาตรา ๖๐ วรรคหนึ่ง^๒

/๑.๒) กก.วล. ...

^๑ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

เจ้าพนักงานท้องถิ่น หมายความว่า

(๑) นายกเทศมนตรี สำหรับในเขตเทศบาล

(๒) ประธานสุขาภิบาล สำหรับในเขตสุขาภิบาล

(๓) ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(๔) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร

(๕) ปลัดเมืองพัทยา สำหรับในเขตเมืองพัทยา

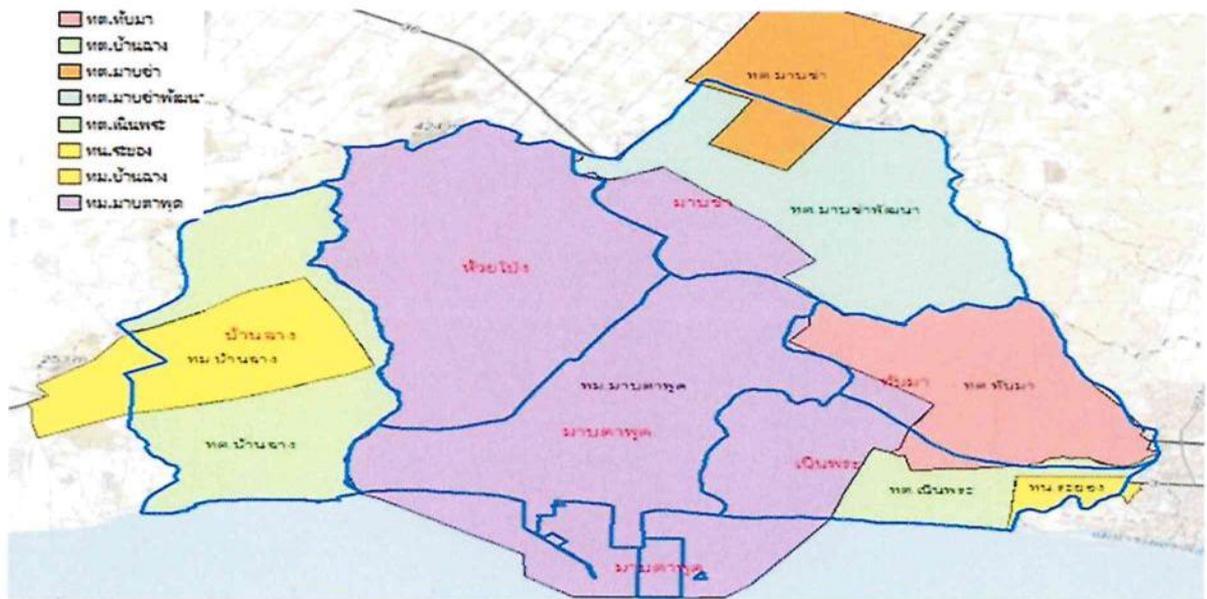
(๖) หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองท้องถิ่นอย่างอื่น

^๒ มาตรา ๖๐ วรรคหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดตามมาตรา ๓๗ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นในท้องที่ที่ได้ประกาศกำหนดให้เป็นเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา ๔๙ จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษนั้นเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อรวมไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

๑.๒) กก.วล. ได้ออกประกาศฉบับที่ ๓๒ (พ.ศ. ๒๕๕๒) ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒ กำหนดให้ท้องที่ ต.มาบตาพุด ห้วยโป่ง เนินพระ และทับมา อ.เมืองระยอง ต.มาบข่า อ.นิคมพัฒนา และ ต.บ้านฉาง อ.บ้านฉาง จ.ระยอง รวมทั้งพื้นที่ทะเลภายในแนวเขต เป็นเขตควบคุมมลพิษ

๑.๓) ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีหน้าที่นำแผนปฏิบัติการฯ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้จัดทำขึ้นไปรวมเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัด ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ วรรคสอง^๓

๑.๔) เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔^๔ ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้ถูกร้องที่ ๑ ในท้องที่เขตควบคุมมลพิษ รวม ๙ แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (อบจ.ระยอง) และเทศบาลนครระยอง (ทน.ระยอง) เทศบาลเมือง (ทม.) ๒ แห่ง ได้แก่ ทม.มาบตาพุด และ ทม.บ้านฉาง เทศบาลตำบล (ทต.) ๕ แห่ง ได้แก่ ทต.ทับมา ทต.บ้านฉาง ทต.เนินพระ ทต.มาบข่า และ ทต.มาบข่าพัฒนา ปรากฏตามภาพต่อไปนี้

ภาพแสดงขอบเขตตำบลและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง

/การจัดทำ...

^๓ มาตรา ๓๗ วรรคสอง การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด สำหรับเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา ๕๙ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นจัดทำขึ้นตามมาตรา ๖๐ มารวมเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดด้วย

^๔ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ ตามพระราชบัญญัตินี้ (ข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ประกอบด้วย ๑) ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด ยกเว้นผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ๒) นายอำเภอทุกอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ ทุกกิ่งอำเภอ ๓) ข้าราชการสังกัดกรมควบคุมมลพิษ และ ๔) ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

การจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๖๐ ประกอบด้วยการสำรวจและเก็บข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษ การทำบัญชีรายละเอียดข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษ ศึกษาวิเคราะห์และประเมินสถานภาพมลพิษ ขอบเขตความรุนแรงของสภาพปัญหาและผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับการลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษในการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมควบคุม ลดและขจัดมลพิษ

๑.๕) พื้นที่ ทต.นิคมพัฒนา

ทต.นิคมพัฒนา (เดิมชื่อ ทต.มาบข่า) มีพื้นที่เพียงบางส่วนอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ โดยข้อมูลจากแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง ปี ๒๕๕๔ พบว่า สาร VOCs สารไดคลอโรมีเทน และสารเบนซีน มีค่าความเข้มข้นสูง แต่ไม่มีข้อมูลสถานการณ์มลพิษตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ เป็นต้นไป ทั้งนี้ได้เน้นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเฝ้าระวัง และเมื่อเกิดเหตุร้องเรียนในพื้นที่ดังกล่าว ทต.นิคมพัฒนา จะประสานไปยังศูนย์ควบคุมมลพิษจังหวัดระยองเพื่อดำเนินการ

๑.๖) พื้นที่ ทต.มาบข่าพัฒนา ได้ทำแผนปฏิบัติการฯ ซึ่งมีโครงการ/กิจกรรมที่ได้บรรจุในแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ จำนวน ๑๓ โครงการ (ภาคผนวก ก)

๑.๗) พื้นที่ ทน.ระยอง

มีการกำหนดพื้นที่บางส่วนของ ต.เนินพระ ให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งได้รับผลกระทบค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านคุณภาพอากาศในพื้นที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการฯ ที่กำหนดเป้าหมายคุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คุณภาพน้ำผิวดิน (คลองสาธารณะ) ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม และไม่ได้นำน้ำในคลองไปใช้ประโยชน์ คุณภาพน้ำทะเล ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี - พอใช้

๑.๘) พื้นที่ อบจ.ระยอง

๑.๘.๑) อบจ.ระยอง ได้ทำแผนปฏิบัติการฯ ซึ่งรถตรวจวัดคุณภาพอากาศ ตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพน้ำแบบอัตโนมัติ ๕ สถานี ในพื้นที่ ทน.ระยอง ทต.ทับมา ทต.เนินพระ และ ทต.บ้านฉาง และตั้งโครงการสำรวจและศึกษาความเหมาะสมในการบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและทางน้ำ รวมไปถึงโครงการก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม ๑๐ โครงการ

๑.๘.๒) รถตรวจวัดคุณภาพอากาศได้ตรวจวัดมลพิษทางอากาศระหว่างวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ - ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗ พบฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM2.5) เกินค่ามาตรฐาน ในพื้นที่ ทต.น้ำคอก อ.เมืองระยอง และ ทต.บ้านค่าย อบต.หนองตะพาน อบต.หนองละลอก และอบต.บางบุตร อ.บ้านค่าย

๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒

ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีหน้าที่กำกับแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัด ซึ่งการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ ที่ผ่านมาได้วัดผลคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษในปี ๒๕๖๕ พบข้อเท็จจริง ดังนี้

/๒.๑) ด้านอากาศ...

๒.๑) ด้านอากาศ

คุณภาพอากาศในพื้นที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ในแผนปฏิบัติการฯ สารมลพิษที่เป็นปัญหาสำคัญ คือ สาร VOCs ๓ ชนิด ได้แก่ สารเบนซีน สาร 1,2-ไดคลอโรอีเทน และสาร 1,3-บิวทาไดอิน ค่าเฉลี่ยยังเกินมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม สารมลพิษทางอากาศพื้นฐาน (SO₂ NO₂ และ CO) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

๒.๒) ด้านน้ำ

๒.๒.๑) คุณภาพน้ำคลองสาธารณะ ๑๗ แห่ง ผลการตรวจวัดในเดือนมกราคม มิถุนายน และกรกฎาคม ๒๕๖๕ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม และพบสารหนู (As) เกินค่ามาตรฐานในการตรวจวัดโลหะหนักในตะกอนดินของคลองพูน คลองชากหมาก คลองน้ำดำ คลองตากวน และคลองห้วยใหญ่

๒.๒.๒) คุณภาพน้ำทะเล ผลการตรวจวัดในปี ๒๕๖๕ ส่วนใหญ่เป็นไปตามค่ามาตรฐาน ซึ่งจากการประเมินสถานการณ์คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง โดยใช้ดัชนีคุณภาพน้ำทะเล (Marine Water Quality Index: MWQI) พบว่า คุณภาพน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ดี-พอใช้ พบการปนเปื้อนของโลหะหนักในตะกอนดิน ได้แก่ ทองแดง และสังกะสี เกินค่ามาตรฐาน การปนเปื้อนสูงสุดอยู่บริเวณปากคลองชากหมาก และหาดทรายทอง (กระซังเลี้ยงหอย) ส่วนผลการวิเคราะห์ตัวอย่างเนื้อเยื่อสัตว์น้ำไม่พบการปนเปื้อนเกินค่ามาตรฐาน

๒.๒.๓) คุณภาพน้ำบ่อต้น ตรวจวัดตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๓ พบปริมาณสารหนู (As) เกินเกณฑ์อนุโลมสูงสุด ตามมาตรฐานน้ำบาดาลที่จะใช้บริโภคได้ ๒ บ่อ ในพื้นที่วัดห้วยโป่ง และตำบลมาบตาพุด อย่างมีนัยสำคัญ

๒.๓) ด้านกากของเสียและสารอันตราย

๒.๓.๑) ได้รวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยชุมชนไปกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจรของ อบจ.ระยอง

๒.๓.๒) มีจุดรวบรวมและนำของเสียอันตรายจากชุมชนไปกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแบบครบวงจรของ อบจ.ระยอง

๒.๓.๓) ได้รวบรวมมูลฝอยติดเชื้อไปกำจัดด้วยเตาเผามูลฝอยติดเชื้อของ อบจ.ระยอง

๒.๓.๔) นำกากของเสียอุตสาหกรรมไปรีไซเคิล ฝังกลบ และกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ ไม่พบการลักลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรมในพื้นที่

๒.๒.๓) ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) กรมควบคุมมลพิษ (คพ.)

๑.๑) กก.วล. ได้มีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการฯ รวม ๔ ฉบับ (ภาคผนวก ข)

๑.๒) มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษในเขตควบคุมมลพิษ

จังหวัดระยอง (ภาคผนวก ค)

๑.๓) กก.วล. ได้มีคำสั่ง ที่ ๓/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานพื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง โดยมีผู้ถูกร้องที่ ๒ (ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง) เป็นประธาน มีหน้าที่และอำนาจกำหนดมาตรการลดและขจัดมลพิษ หรือแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษ พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อแผนปฏิบัติการฯ กำกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ และมาตรการลดและขจัดมลพิษที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกในระดับพื้นที่ในการดำเนินการควบคุม ลด และขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง ให้มีประสิทธิภาพ

๑.๔) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

- จัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัคร "ผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อมระยอง" เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน ประชาสัมพันธ์โครงการหรือติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมระหว่าง คพ. กับอาสาสมัครในแต่ละกลุ่ม

- เผยแพร่รายงานผลการตรวจวัดสารอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ในบรรยากาศ และสรุปรายงานสถานการณ์มลพิษทางอากาศ ผ่านเว็บไซต์ คพ. (www.pcd.go.th) และเผยแพร่ข้อมูลคุณภาพอากาศ และคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านน้ำ ขยะ อุบัติภัยเหตุฉุกเฉิน และการจัดการเรื่องร้องเรียน ผ่านเว็บไซต์และเฟซบุ๊กของสำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑๓ รวมทั้งกลุ่มไลน์เครือข่ายเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

๒) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

กนอ. ได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๖ และ พ.ศ. ๒๕๖๗-๒๕๗๐ ประกอบด้วย (๑) แผนบำบัดพื้นฟูด้านอากาศ ดำเนินโครงการเฝ้าระวังและติดตามการลดปริมาณการระบายสาร VOCs ของโรงงานอุตสาหกรรมและทำเรืออุตสาหกรรม (๒) แผนงานบังคับใช้กฎหมายด้านอากาศ กำกับดูแลการระบายสาร VOCs ทางอากาศในพื้นที่ และควบคุมโรงงานให้แก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสาร VOCs ในดินและน้ำใต้ดิน (๓) แผนงานศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติด้านอากาศ โดยการศึกษาและตรวจวัดสารเบนซีน และสาร 1,3-บิวทาไดอิน ในบริเวณริมรั้วนิคมอุตสาหกรรมและทำเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด (๔) จำแนกแหล่งกำเนิดสาร VOCs ให้ครบทุกแหล่งกำเนิด (๕) มาตรการเชิงรุก กรณีที่ได้รับเรื่องร้องเรียนหรือกิจกรรมที่ไม่ปกติของโรงงาน ได้จัดให้มีรถตรวจวัดคุณภาพอากาศเคลื่อนที่ (๖) ติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมของโรงงาน และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบผ่านระบบป้ายธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมหน้าโรงงานอุตสาหกรรม และเผยแพร่ข้อมูลผลการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผ่านเว็บไซต์ของ กนอ.

๓) อำเภอเมืองระยอง

๓.๑) นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีโครงการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเฝ้าระวังสุขภาพพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุด โดยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผลการตรวจสุขภาพพนักงานโรงงานในรูปแบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลา ๘ ปี ในระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๐) และระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐)

๓.๒) ขอความร่วมมือโรงงานอุตสาหกรรมแสดงผลตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมผ่านระบบป้ายธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลผลการตรวจวัดมลพิษผ่านเว็บไซต์ของ กนอ. และจัดรถเคลื่อนที่สำหรับตรวจวัดคุณภาพอากาศ

๓.๓) กนอ. ได้พัฒนาระบบเฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในกลุ่มนิคมอุตสาหกรรมพื้นที่มาบตาพุด โดยเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดไปยังศูนย์เฝ้าระวังและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (Environmental Monitoring and Control Center: EMCC) เพื่อให้การบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ รวมถึงประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อมให้ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่และประชาชนทั่วไปเข้าใจและรับรู้สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างทันที่ ประกอบด้วยระบบงานที่สำคัญ ๕ ด้าน คือ อากาศ น้ำ ฐานข้อมูล การเชื่อมโยงด้านสื่อสารประชาสัมพันธ์ และความปลอดภัย

๔) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง (สสจ.ระยอง)

๔.๑) สสจ.ระยอง ไม่มีหน้าที่และอำนาจโดยตรงตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่มีหน้าที่ในการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ และจัดการเหตุรำคาญในฐานะเจ้าพนักงานสาธารณสุข ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ มีหน้าที่และอำนาจตรวจตรา ดูแล ให้ข้อเสนอแนะ รับผิดชอบดำเนินการและสนับสนุนการดำเนินการของเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข

๔.๒) สสจ.ระยอง และหน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่ได้เฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ๓ ด้าน ได้แก่

๔.๒.๑) การเฝ้าระวังสุขภาพของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ เช่น โครงการออกหน่วยตรวจสุขภาพตามความเสี่ยงให้แก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อตรวจสุขภาพทั่วไป ตรวจอนุพันธ์ของสารเบนซีนในปัสสาวะ ตรวจการทำงานของตับและไต ภาวะโลหิตจาง ตรวจหาการสัมผัสสารโลหะหนัก ให้ความรู้ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

๔.๒.๒) การตอบโต้อุบัติภัยสารเคมี เช่น ฝึกซ้อมแผนตอบโต้อุบัติภัยสารเคมีด้านการแพทย์และสาธารณสุขในระดับโรงพยาบาลและเข้าร่วมการฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ทุกปี เมื่อเกิดเหตุการณ์มีการติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และสื่อสารความเสี่ยง สืบสวนค้นหาและสอบสวนผู้ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ตั้งศูนย์รักษาพิษสารเคมีอันตรายภาคตะวันออก รักษาพยาบาลและให้คำปรึกษาแก่โรงพยาบาลเครือข่ายในการดูแลผู้ได้รับอันตรายจากสารเคมี

๔.๒.๓) การจัดการเรื่องร้องเรียนเหตุรำคาญจากปัญหามลพิษและอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

๔.๓) ตั้งแต่ปีนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเปิดดำเนินการในปี ๒๕๒๕ - ๒๕๕๒ ประชาชนที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในเขตควบคุมมลพิษ ยังไม่ได้รับการตรวจสุขภาพและเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพที่อาจเกี่ยวเนื่องกับมลพิษสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และในช่วง ๑๐ ปีหลัง จะพบปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้นกับทั้งพนักงานและประชาชนที่อาศัยอยู่รอบเขต

ประกอบการอุตสาหกรรม เช่น การเกิดระเบิดหรือไฟไหม้โรงงาน และอุบัติเหตุสารเคมีรั่วไหล และผลกระทบจากการได้รับมลพิษสิ่งแวดล้อมที่ถูกปล่อยสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยผลจากการติดตามตรวจสอบและเก็บตัวอย่างสาร VOCs ในบรรยากาศพื้นที่จังหวัดระยองของ คพ. ๙ ชนิด ในเดือนกันยายน ๒๕๔๙ และในช่วงเดือนมกราคม - กรกฎาคม ๒๕๕๖ ตรวจพบสารเบนซีนและสารไวโนลคลอไรด์มีค่าเกินมาตรฐานและพบว่าในพื้นที่มาบตาพุด มีการปล่อยสาร VOCs ออกสู่บรรยากาศและมีค่าสาร VOCs บางตัว เช่น สารเบนซีน 1,3-บิวทาไดอิน และเอทิลเบนซีน เกินค่ามาตรฐาน

๔.๔) สสจ.ระยองได้รวบรวมข้อมูลการเจ็บป่วยของประชาชนในพื้นที่เครือข่ายบริการสุขภาพโรงพยาบาลเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๖ พบว่า ผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเกิดจากสาเหตุใด เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมที่มีความเสี่ยงมีปริมาณมาก เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน การใช้สารอินทรีย์ระเหยในครัวเรือนในชีวิตประจำวัน การเผาในชุมชน การสูบบุหรี่ การทำงานหรืออยู่ใกล้พื้นที่เสี่ยง การจราจร และการพักอาศัยในเขตที่มีสถานประกอบการอุตสาหกรรม ซึ่งการสัมผัสปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวเป็นสาเหตุของบางโรคหรือบางอาการที่ใช้ระยะเวลานานหลายปีกว่าจะแสดงอาการหรือเจ็บป่วย ข้อมูลผู้ป่วยจำแนกตามกลุ่มโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศย้อนหลัง ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๖) พบกลุ่มโรคที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคหัวใจ หลอดเลือด และสมองอุดตันขาดเลือด กลุ่มโรคตาอักเสบ ส่วนกลุ่มโรคที่มีแนวโน้มจำนวนผู้ป่วยลดลง ได้แก่ กลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ และโรคมะเร็งปอด

๔.๕) อัตราการป่วยด้วยโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่เครือข่ายบริการสุขภาพโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยอง ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๖ พบการป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจมากที่สุด รองลงมาคือการป่วยโรคเรื้อรังของทางเดินหายใจส่วนล่าง การบาดเจ็บจากการทำงาน โรคหัวใจขาดเลือด โรคกระดูกและกล้ามเนื้อเนื่องจากการทำงาน

๕) โรงพยาบาลระยอง

ได้จัดตั้งศูนย์รักษาพิษสารเคมีอันตรายภาคตะวันออก ตามแผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัยด้านเคมีวัตถุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙) และได้ยกระดับการพัฒนาบริการให้เป็น “ศูนย์เชี่ยวชาญโรคจากการประกอบอาชีพด้านพิษวิทยาและการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินจากสารเคมี” ดังนี้

๕.๑) จัดทำฐานข้อมูลสารเคมีที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ ๔๖ ชนิด ให้บริการในรูปแบบโปรแกรมพร้อมติดตั้งในโรงพยาบาล หนังสือ และฐานข้อมูลออนไลน์

๕.๒) สำรวจ รวบรวม วิเคราะห์หาชนิดสารด้านพิษ เพื่อเตรียมความพร้อมให้บริการ ๒๔ ชั่วโมง และพัฒนาเครือข่ายสารด้านพิษ

๕.๓) ให้คำปรึกษาผู้ป่วยที่ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุสารเคมี ร่วมฝึกซ้อมและร่วมทีมในการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุสารเคมี

๕.๔) รักษาพยาบาลพิษจากสารเคมี ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการตรวจรักษา จัดทำทะเบียนประเมินติดตามอาการผู้ป่วยสารเคมี

๕.๕) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพห้องปฏิบัติการพิษวิทยา และเปิดให้บริการตรวจพิษวิทยาอย่างต่อเนื่อง

๕.๖) พัฒนาวิชาการและเครือข่าย มุ่งเน้นการจัดอบรมให้ความรู้ด้านพิษวิทยาการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินสารเคมี ให้กับบุคลากรสาธารณสุข ประชาชน นักเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และจัดกิจกรรมร่วมกับสถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อป้องกัน รักษา ดูแลสุขภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

๖) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

๖.๑) แผนปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ฉบับปรับปรุง) กำหนดให้ คพ. เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการปัญหามลพิษในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง ดังนั้น การกำกับและติดตามผลตามแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง จึงอยู่ในความควบคุมของ คพ.

๖.๒) สผ. มีหน้าที่ตรวจสอบและเสนอความเห็นต่อรายงาน EIA และรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง (Environmental Health Impact Assessment: EHIA)

๖.๓) สผ. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงาน EIA และ EHIA ตามประกาศ เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

๖.๔) รายงาน EIA กำหนดให้ต้องประเมินผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ ทั้งในระยะก่อสร้างและระยะดำเนินการ พร้อมกำหนดให้มีมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหา และมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

๖.๕) ได้ออกกฎหมาย ประกาศ และระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุม ลด และขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ โดยมุ่งเน้นเฉพาะการจัดการคุณภาพอากาศ ๑๒ ฉบับ แผนติดตามประเมินผล แผนฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๗ โครงการ และออกประกาศที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการซึ่งต้องจัดทำรายงาน EIA และ EHIA ๓๓ ฉบับ

๖.๖) ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ - ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗ ไม่พบเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านคุณภาพอากาศ

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ประชุมรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ร้องและพยานผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

๑.๑) สภาพปัญหา

- ประชาชนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำวางแผนปฏิบัติการฯ เป็นเหตุให้ผลการศึกษามิตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน
- สถานีตรวจสภาพอากาศของ คพ. มีเพียง ๕ สถานีซึ่งไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุมจำนวนโรงงานที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งยังขาดการบำรุงรักษาเป็นเหตุให้สถานีชำรุด ซึ่งกระทบต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล
- กระบวนการหล่อเย็นของโรงไฟฟ้าริมชายฝั่ง มีการสูบน้ำทะเลเข้าไปใช้และเติมสารเคมีแคลเซียมไฮโปคลอไรท์และแคลเซียมซัลไฟด์ เมื่อปล่อยกลับคืนสู่แหล่งน้ำทำให้แพลงตอนและสัตว์น้ำขนาดเล็กตาย และมีความเสี่ยงที่สารเคมีแคลเซียมซัลไฟด์ไปกระทบกับกรวดแล้วจะเกิดเป็นก๊าซพิษซึ่งเป็นอันตรายต่อมนุษย์
- การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมไม่ได้ประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (EHIA) เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องดำเนินการ
- แหล่งน้ำบริสุทธิ์ในพื้นที่ แหล่งน้ำใต้ดิน น้ำประปา กลายเป็นสีเหลืองและเป็นน้ำเสียโดยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถหาแหล่งน้ำบริสุทธิ์อื่นได้ และมีสภาวะฝนกรดส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการเกษตรขนาดเล็ก
- ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลการครอบครองสารเคมีของผู้ประกอบการ
- จำนวนเด็กเกิดใหม่ป่วยเป็นโรคมูมิแพ้สูงขึ้นและขาดการสำรวจข้อมูลและจัดเก็บฐานข้อมูลผู้ป่วยหรือผู้ที่มีความเสี่ยงเป็นโรคซึ่งมีสาเหตุจากมลพิษทางอากาศ
- การจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ขาดแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับต้นกำเนิดของมลพิษ และความยินยอมของผู้ประกอบการในการเปิดเผยข้อมูลสถานประกอบการ
- การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมไม่ได้ประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (EHIA) เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องดำเนินการ
- การพัฒนาของอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดระยองสวนทางกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่โดยรอบ กล่าวคือ เมื่อมีปริมาณโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตกลับลดลง ทั้งด้านสุขภาพ การประกอบอาชีพ และวิถีชีวิต
- การเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้ประชากรแฝงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะระบบสาธารณสุขกลับไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นได้

๑.๒) ข้อเสนอแนะ

- จำกัดการเพิ่มขึ้นของโรงงานในพื้นที่ภายหลังการประกาศเขตควบคุมมลพิษ และให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ เรื่อง การเร่งรัดการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA)^๔
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนแผนการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการสำรวจและซ่อมแซม อาคาร วัสดุ อุปกรณ์ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- รวบรวมข้อมูลกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสิทธิชุมชนเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ และเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบพร้อมปรับให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยเฉพาะข้อมูลการครอบครองสารเคมีของผู้ประกอบกิจการตามทำเนียบการปลดปล่อยและการเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollutant Release and Transfer Register: PRTR)^๕
- ถอดบทเรียนจากกรณีการเกิดเพลิงไหม้โรงงานของบริษัท วินโพรเสส จำกัด อำเภอบ้านค่าย เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการทำงานร่วมกัน
- ให้ อปท. เข้าไปมีส่วนร่วมรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งจะเกิดขึ้นในพื้นที่
- ให้ สสจ. ระยองจัดทำฐานข้อมูลผู้ป่วยหรือผู้ที่มีความเสี่ยงเป็นโรคที่เกิดจากมลพิษทางอากาศ รวมถึงส่งเสริมการตรวจสุขภาพเชิงรุก และบรรจุเข้าเป็นตัวชี้วัดด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด

๒) เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่ โดยรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ร้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ พยานผู้เชี่ยวชาญ และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

๒.๑) สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ ๑๓ ซี ๕ แจ้งว่า ภายหลังการประกาศเขตควบคุมมลพิษ พบว่า ไม่มีความก้าวหน้าในการจัดการสาร VOCs และเรื่องการจัดการน้ำเสียอย่างเป็นระบบ เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ และได้ร่วมกับ อปท. แก้ปัญหาการจัดการน้ำเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ส่วนการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยและขยะอันตราย อยู่ในเกณฑ์ที่ประสบความสำเร็จ

/๒.๒) สผ. ...

^๔ SEA คือ เครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการวางแผน โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, สืบค้นจาก <https://sea.nesdc.go.th/en/sea-in-thailand/>, เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗

^๕ ทำเนียบการปลดปล่อยและการเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollutant Release and Transfer Register: PRTR) หมายถึง ฐานข้อมูลที่แสดงถึงชนิดและปริมาณของมลพิษ (รายชื่อสารเคมี/มลพิษที่ถูกกำหนดขึ้นตามกฎหมาย/ระเบียบ PRTR) ที่มีการปลดปล่อยจากแหล่งกำเนิดมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมทั้งด้านอากาศ ดิน น้ำ รวมถึงข้อมูลปริมาณการเคลื่อนย้ายน้ำเสียหรือของเสียออกนอกโรงงานหรือสถานประกอบการเพื่อบำบัดหรือกำจัด ซึ่งกำหนดให้มีการรายงานข้อมูลปริมาณการปลดปล่อยมลพิษเฉพาะแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทอุตสาหกรรม โดยไม่มีแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทอื่น ๆ เช่น จากชุมชน ยานพาหนะ การเกษตร, สืบค้นจาก www.pcd.go.th, เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗

๒.๒) สผ. ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการจัดทำรายงานและติดตามผลการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและส่งไปยัง สผ. อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง มีฉะนั้นจะมีโทษปรับครั้งละหนึ่งล้านบาท ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ และในกรณีที่ส่งแล้ว แต่พบว่าไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติตามแล้วไม่เป็นไปตามที่กำหนด สผ. มีหน้าที่แจ้งไปยังหน่วยงานที่กำกับดูแล หรือหน่วยงานที่พิจารณาอนุญาตดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ สผ. ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการส่งรายงานดังกล่าวผ่านศูนย์ข้อมูลการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (SMART EIA) ซึ่งเผยแพร่ให้ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปสามารถเข้าตรวจสอบได้

๒.๓) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ชี้แจงว่า ได้รับโอนภารกิจตามแผนปฏิบัติการฯ จำนวนมาก แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ บุคลากร และงบประมาณที่เพียงพอในการจัดการกับปัญหามลพิษ ทำให้ดำเนินการลำบาก จึงเห็นควรเสนอให้มีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม

๒.๔) ฐานข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม (กรอ.) (เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๖) พบว่า เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง มีโรงงานอุตสาหกรรม รวม ๖๗๕ แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลมาตาพุด ห้วยโป่ง เนินพระ ทับมา บ้านฉาง และมาบข่า แบ่งเป็นโรงงานที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมและท่าเรืออุตสาหกรรมมาตาพุด ๒๐๓ แห่ง และอยู่นอกนิคมอุตสาหกรรม ๔๗๒ แห่ง

๓) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ได้ตรวจร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. เรื่องเสรีจที่ ๒๒๖/๒๕๖๖ ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เสนอ มีสาระสำคัญเป็นการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้งฉบับ ซึ่งรวมถึงเขตควบคุมมลพิษ (ส่วนที่ ๓ หมวด ๕ การป้องกันและควบคุมมลพิษ) (ภาคผนวก ง) โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

๓.๑) คพ. ร่วมกับจังหวัดที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษจัดทำแผนปฏิบัติการฯ และเสนอให้คณะกรรมการควบคุมมลพิษ (กค.คพ.) พิจารณาเพื่อเสนอต่อ กก.วล. เพื่อให้ความเห็นชอบซึ่งแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษที่ กก.วล. ให้ความเห็นชอบแล้วให้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบรวมทั้งกำหนดมาตรการการมีส่วนร่วมและการรับรู้ปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษในการแก้ปัญหาภาวะมลพิษและเยียวยาสิ่งแวดล้อม โดยหน่วยงานและ อปท. มีหน้าที่ต้องร่วมกันปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว

๓.๒) กรณีภาวะมลพิษเกิดขึ้นและกระจายเป็นวงกว้าง ครอบคลุมการดำเนินการของหลายหน่วยงาน คณะรัฐมนตรีจะกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมดหรือบางส่วนร่วมกันปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการฯ ก็ได้ โดยคณะรัฐมนตรีจะกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการให้สอดคล้องกับการแก้ไขตามสภาพปัญหาด้วยก็ได้ และได้กำหนดให้ทบวงแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าวเป็นระยะ และในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการที่มีความเข้มข้นขึ้นและเป็นมาตรการบังคับก็อาจยกระดับพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ให้ใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมต่อไป

๓.๓) การกำกับและควบคุมดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการฯ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตควบคุมมลพิษ กำกับ และรายงาน

ผลการปฏิบัติการตามแผนปฏิบัติการฯ ต่อ กก.คพ. เพื่อรายงานต่อ กก.วล. พร้อมความเห็นหรือข้อเสนอแนะ

๒.๒.๕ ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและพยานผู้เชี่ยวชาญ

๑) ██████████ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาวิจัยปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการมลพิษทางอากาศ ให้ความเห็นสรุปดังนี้

๑.๑) ตั้งแต่ประกาศเขตควบคุมมลพิษในปี ๒๕๕๒ พบว่า สารเบนซีน สาร 1,3-บิวทาไดอิน และสาร 1,2-ไดคลอริเทน ยังมีค่าเกินมาตรฐาน ทั้งนี้ โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นต้นเหตุของการปล่อยมลพิษไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ และปัญหามลพิษในพื้นที่ไม่ลดลง แต่โรงงานอุตสาหกรรมกลับมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๑.๒) แผนปฏิบัติการฯ ต้องมุ่งเน้นการควบคุมกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม การที่ อปท. มุ่งเน้นการจัดการขยะภายในชุมชนอาจไม่ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งต้องกำหนดตัวชี้วัด (KPI) และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินความสำเร็จของแผนปฏิบัติการฯ เพื่อให้มีมาตรฐานการดำเนินการ นอกจากนี้ปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่มักเกิดขึ้นในช่วงการซ่อมบำรุงของโรงงาน ดังนั้น กนอ. ต้องกำกับให้มีมาตรการซ่อมบำรุงที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ กำกับให้ทุกโรงงานตรวจสอบสาร VOCs รอบรั้วโรงงานอุตสาหกรรมและสร้างหอเผาทิ้งระบบปิด

๑.๓) กรมควบคุมโรคและกรมอนามัยต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาร VOCs กับสุขภาพของประชาชนเพื่อหาความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดโรค และให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ต้องกำกับติดตามการปฏิบัติตาม EIA อย่างเคร่งครัด จัดทำคลังจัดเก็บสินค้าซึ่งเก็บรักษาสารเคมีและข้อมูลสารเคมี รวมไปถึงแนวทางการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น พร้อมการบังคับใช้กฎหมาย และต้องศึกษาความสามารถในการรองรับมลพิษทางอากาศในพื้นที่จังหวัดระยอง (Carrying Capacity) เพื่อกำหนดแนวทางในการลดและขจัดมลพิษ

๒) ██████████ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาวิจัยปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการกากอุตสาหกรรม ให้ความเห็นสรุปดังนี้

๒.๑) ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา รัฐบาลมีนโยบายยกเลิกเขตควบคุมมลพิษที่เคยมีประกาศไว้ทั้งหมด ๑๘ พื้นที่ใน ๑๓ จังหวัด คพ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนการแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษทั้งหมด ได้ศึกษาและจัดทำแผนงานแก้ไขปัญหามลพิษในเขตควบคุมมลพิษ เพื่อหาแนวทางในการยกเลิกเขตควบคุมมลพิษ สำหรับพื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองยังไม่สามารถกระทำได้ จนกว่าจะสามารถลดมลพิษได้เสียก่อน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีปัญหามลพิษซับซ้อนและมีความรุนแรงเป็นวงกว้าง เพราะเป็นแหล่งกระจุกตัวของกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีมลพิษอันตรายหลายประเภท โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเลียม ปิโตรเคมี เคมีและเคมีภัณฑ์ พลาสติก และอุตสาหกรรมพลังงาน (ถ่านหิน) ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีการปล่อยสารโลหะหนักและสารอินทรีย์ระเหยง่าย หรือสาร VOCs มากกว่าร้อยชนิด และสารหลายชนิดเป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์

/ซึ่งมีค่า...

ซึ่งมีค่าเกินมาตรฐาน เช่น สารเบนซีน สารฟอร์มัลดีไฮด์ สาร 1,3-บิวทาไดอีน สาร 1,2-ไดคลอโรอีเทน และไม่สามารถลดความเข้มข้นของสารเหล่านี้ได้ในบรรยากาศ

๒.๒) การแก้ไขจำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยการจัดทำทำเนียบ PRTR ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานมีข้อมูลชนิดและปริมาณมลพิษที่ปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมทั้งทางอากาศ น้ำ รวมถึงปริมาณและวิธีการกำจัดกากอุตสาหกรรมอันตรายที่เกิดขึ้นทั้งหมด

๒.๓) การแก้ปัญหามลพิษในจังหวัดระยองจะต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทรัพยากร และงบประมาณจำนวนมาก แต่รัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา จึงไม่จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสม ทั้งนี้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ จำเป็นจะต้องทำบัญชีรายชื่อ แหล่งกำเนิดมลพิษทั้งหมดว่าแต่ละแหล่งปล่อยมลพิษอะไร ปริมาณเท่าไรในแต่ละปี เพื่อจะได้ประเมิน สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาและความเข้มข้นของสารอันตรายในอากาศและอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การ วางแผนควบคุมการปล่อยมลพิษให้ลดลงจนถึงระดับที่ไม่อันตราย และทำให้การแก้ปัญหาเป็นไป ตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรัฐบาลไม่ควรปล่อยให้ป็นภาระหน้าที่ของผู้ถูกร้อง ที่ ๑ รับผิดชอบแผนปฏิบัติการฯ เพียงฝ่ายเดียว

๓) [REDACTED] พยานผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นสรุปดังนี้

๓.๑) ในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ในพื้นที่จังหวัดระยอง ไม่มีการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีอยู่ในเขตควบคุมมลพิษ ไม่จัดทำบัญชี รายละเอียดแสดงจำนวน ประเภท และขนาดของแหล่งกำเนิดมลพิษ และไม่ศึกษา วิเคราะห์และ ประเมินสถานภาพมลพิษ เพื่อกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับการลดและขจัดมลพิษ

๓.๒) ในกระบวนการร่างแผนปฏิบัติการฯ ไม่มีการจัดเก็บและการ วิเคราะห์ข้อมูล แม้จะดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฯ ก็ไม่อาจลดปัญหามลพิษทางอากาศได้ อีกปัจจัย สำคัญที่ทำให้ไม่สามารถควบคุมมลพิษในพื้นที่เขตมาบตาพุดได้ คือ การที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ ประกาศกฎหมายควบคุมและกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจน และขาดการปรับปรุงมาตรฐานกำหนด มลพิษทางอากาศให้เป็นปัจจุบัน รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงผังเมืองโดยเฉพาะการขยายพื้นที่สีม่วง (ที่ดิน ประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า) ให้ใกล้ชิดกับชุมชน และความพยายามสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ในพื้นที่สีเหลือง (ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย) ซึ่งเป็นผลจาก EEC

๓.๓) ผู้ถูกร้องที่ ๒ ต้องจัดสรรงบประมาณให้ อปท. และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง อีกทั้งต้องชะลอการสร้างโรงงานในพื้นที่เขต EEC โดยให้พัฒนา ภายหลังการประกาศยกเลิกเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง และหน่วยงานของรัฐต้องจัดทำฐานข้อมูล กลางร่วมกันเพื่อให้สามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็ว

๓.๔) สผ. ควรกำหนดให้โรงงานซึ่งจะตั้งขึ้นใหม่ต้องจัดทำขอเผาทั้ง ระบบปิด และต้องนำข้อมูลสาร VOCs ในพื้นที่มาพิจารณาประกอบการอนุญาตโรงงาน รวมทั้ง กรอ. คพ. และหน่วยงานอื่น ๆ ต้องมีเครื่องมือตรวจวัดคุณภาพอากาศให้ครอบคลุมและทำงานได้ตลอดเวลา ควรจัดทำรายงานวิเคราะห์สถานการณ์มลพิษ เผยแพร่ให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย

/๓.๕) ให้หน่วยงาน...

๓.๕) ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกำหนดค่ามาตรฐานควบคุมการปล่อยสาร VOCs รายโรงงาน เป็นแบบ Loading หรือแบบ Fence line แต่ไม่ควรอ้างผลการตรวจวัดที่ริมรั้วโรงงานเป็นค่าปล่อยจริง

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง กรณีการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในท้องที่เทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยองและพื้นที่ใกล้เคียงล่าช้า และประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ หรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ (๑)^๗ และมาตรา ๔๓ (๒) และ (๓)^๘ กำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในการครอบครองของหน่วยงานของรัฐ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน รวมทั้งมาตรา ๕๗ (๒)^๙ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว และมาตรา ๕๘ วรรคสองและวรรคสาม^{๑๐} กำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจาก

/หน่วยงาน...

^๗ มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

^๘ มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

^๙ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

(๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

^{๑๐} มาตรา ๕๘ วรรคสอง บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

วรรคสาม ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนชุมชนสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า

หน่วยงานของรัฐก่อนดำเนินการ รวมทั้งรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า ประกอบกับมาตรา ๕๙^{๑๑} กำหนดให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก อีกทั้งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐^{๑๒} มาตรา ๕ ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR)^{๑๓} ที่ได้ให้การรับรองสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพกาย และสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้ ทั้งนี้ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council) ได้รับรองว่า การมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ดีต่อสุขภาพ และยั่งยืน เป็นสิทธิมนุษยชน อีกทั้งแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ได้กำหนดหลักการระมัดระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) เป็นหลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า โดยสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่เปราะบาง และพื้นที่เสี่ยงเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น และคำนึงถึงกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยง และเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ หลักการชี้แนะแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) ได้กำหนดหน้าที่ของภาครัฐและความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งประกอบด้วยเสาหลัก ๓ ประการ คือ (๑) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (๒) การเคารพสิทธิมนุษยชน และ (๓) การเยียวยา^{๑๔}

/๓.๒ กรณี...

^{๑๑} มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก

^{๑๒} มาตรา ๕ บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

บุคคลมีหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการให้เกิดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมตามวรรคหนึ่ง

^{๑๓} ข้อ ๑๒

๑. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นได้

๒. ขั้นตอนในการดำเนินการโดยรัฐภาคีแห่งกติกานี้ เพื่อบรรลุผลในการทำให้สิทธินี้เป็นจริงอย่างสมบูรณ์จะต้องรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อ

(ข) การปรับปรุงในทุกด้านของสุขลักษณะทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม

^{๑๔} ในปี ค.ศ. ๒๐๑๑ องค์กรสหประชาชาติได้รับรองหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UNGPs) ซึ่งระบุถึงหน้าที่ของภาครัฐและความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในเรื่องสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วยเสาหลัก ๓ ประการ คือ (๑) หน้าที่ของภาครัฐที่จะคุ้มครองมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาคธุรกิจ ซึ่งรวมถึงรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ (๒) ความรับผิดชอบของภาคธุรกิจที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนโดยหลีกเลี่ยงการกระทำที่ละเมิดหรือมีส่วนร่วมในการสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน เช่น จัดให้มีกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD)

๓.๒ กรณีตามคำร้องมีประเด็นพิจารณา ๒ ประเด็น ดังนี้

๓.๒.๑ ประเด็นที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ หรือไม่อย่างไร

๑) จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

๑.๑) กก.วล. ได้ออกประกาศฉบับที่ ๓๒ (พ.ศ. ๒๕๕๒) ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๒ กำหนดให้ท้องที่ตำบลมาตาบุตร ห้วยโป่ง เนินพระ และทับมา อำเภอเมืองระยอง ตำบลมาบข่า อำเภอนิคมน้ำอ้น และตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง รวมทั้งพื้นที่ทะเลภายในแนวเขตเป็นเขตควบคุมมลพิษ ส่งผลให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๖๐ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง

๑.๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒ ต้องนำแผนปฏิบัติการฯ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ จัดทำขึ้นตามข้อ ๑.๑) รวมเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัดสำหรับเขตควบคุมมลพิษด้วยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗

๑.๓) กก.วล. ได้มีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการฯ ๔ ฉบับ ประกอบด้วย (๑) แผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ (๒) แผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ (๓) แผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ซึ่งปรับปรุงเป็นแผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๖ (ฉบับปรับปรุง) และ (๔) แผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๖๗-๒๕๗๐ (ฉบับปัจจุบัน)

๑.๔) นอกจากนี้ กก.วล. ได้มีคำสั่ง ที่ ๓/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๐ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานพื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง โดยมีผู้ถูกร้องที่ ๒ (ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง) เป็นประธาน มีหน้าที่และอำนาจกำหนดมาตรการลดและขจัดมลพิษ หรือแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษ พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อแผนปฏิบัติการฯ กำกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ และมาตรการลดและขจัดมลพิษที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกในระดับพื้นที่ในการควบคุมลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองให้มีประสิทธิภาพ

๑.๕) ปัจจัยที่แผนปฏิบัติการฯ ยังไม่สามารถทำให้มลพิษทางอากาศลดลง ได้แก่ (๑) ประชาชนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ เป็นเหตุให้ผลการศึกษาไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในการลดและขจัดมลพิษ (๒) อปท. ไม่มีศักยภาพในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ เนื่องจากขาดข้อมูลการระบายและปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ และความยินยอมของผู้ประกอบการในการเปิดเผยข้อมูลสถานประกอบการ (๓) โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นต้นเหตุของการปล่อยมลพิษทางอากาศ ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ (๔) โรงงานอุตสาหกรรมยังคง

/เพิ่มมากขึ้น...

และ (๓) ภาครัฐและภาคธุรกิจต้องรับผิดชอบให้ผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจสามารถเข้าถึงการแก้ไข เยียวยา พื้นที่ที่มีประสิทธิภาพทั้งกลไกตามกระบวนการยุติธรรมและอื่น ๆ

เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (๕) ปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่มักจะเกิดขึ้นในช่วงการซ่อมบำรุงของโรงงาน (๖) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ประกาศกฎหมายควบคุมและกำหนดบทลงโทษอย่างชัดเจน และขาดการปรับปรุงมาตรฐานกำหนดมลพิษทางอากาศให้ทันต่อสถานการณ์และ(๗) ผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ได้จัดสรรงบประมาณ บุคลากร รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือให้แก่ อบท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฯ อย่างเพียงพอ

๒) พิจารณาแล้วเห็นว่า

๒.๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการฯ ๔ ฉบับ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓-๒๕๗๐ โดยรวบรวมแผนและมาตรการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตควบคุมมลพิษได้จัดทำขึ้นไว้ ซึ่งเป็นเพียงมาตรการป้องกันและเฝ้าระวังมลพิษที่เกิดขึ้น รวมถึงการระงับเหตุเมื่อมีเหตุฉุกเฉินในเขตควบคุมมลพิษ ยังไม่มีแผนลดและขจัดมลพิษอย่างแท้จริง

๒.๒) การจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่ได้กำหนดให้ประชาชนในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ เป็นเหตุให้ผลการศึกษาไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และยังขาดข้อมูลการระบายและปล่อยมลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการ และเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ แผนปฏิบัติการฯ ที่ผ่านมาได้กำหนดให้ติดตั้งระบบ CEMs Online เชื่อมโยงไปที่ศูนย์ EMCC เพื่อเฝ้าระวังตลอด ๒๔ ชั่วโมง และเผยแพร่ข้อมูลผลการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนทราบผ่านระบบป้ายหน้าโรงงาน เว็บไซต์ของ กนอ. และมีเครือข่ายเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อม แต่ก็เป็นการเผยแพร่ข้อมูลและการเฝ้าระวังตามแผนปฏิบัติการฯ ของแต่ละหน่วยงาน ไม่มีการบูรณาการข้อมูลข่าวสารร่วมกัน

๒.๓) อย่างไรก็ตาม ทส. ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. แก้ไขปรับปรุงการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ซึ่ง คพ. ร่วมกับจังหวัดที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษจัดทำขึ้น รวมทั้งกำหนดมาตรการการมีส่วนร่วมและการรับรู้ปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ตั้งอยู่ในเขตควบคุมมลพิษในการแก้ปัญหาภาวะมลพิษและเยียวยาสิ่งแวดล้อม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ อบท. มีหน้าที่ต้องร่วมกันปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการดังกล่าว และเสนอให้ กก.คพ. พิจารณาเพื่อเสนอให้ กก.วล. เห็นชอบ และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ การแก้ไขกฎหมายดังกล่าว จึงสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ (๒) และมาตรา ๕๘ กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการ และกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสามารถเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และกำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะและการมีส่วนร่วม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ (๑) มาตรา ๔๓ (๒) และ (๓) และมาตรา ๕๙ ในชั้นนี้ จึงไม่อาจรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๓.๒.๒ ประเด็นที่ ๒ ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชน กรณีการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามแผนปฏิบัติการฯ ลำช้า และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนหรือไม่ อย่างไร

๑) จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

๑.๑) แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๖๖ ได้กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ควบคุม ลดและขจัดมลพิษ ประกอบด้วย ด้านมลพิษอากาศ น้ำเสีย ขยะมูลฝอย กากของเสียและสารอันตราย การเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในภาพรวม การเชื่อมโยงเครือข่ายผลตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกและความตระหนัก การศึกษาวิจัยในภาพรวม การบังคับใช้กฎหมาย การรองรับเหตุฉุกเฉินและเตือนภัย สารพิษ และการติดตามประเมินผล

๑.๒) แผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๖๗ - ๒๕๗๐ ได้เน้นการจัดการแผนบำบัดฟื้นฟูด้านอากาศ โครงการเฝ้าระวังและติดตามการลดปริมาณการระบายสาร VOCs ของโรงงานอุตสาหกรรมและท่าเรืออุตสาหกรรม แผนงานบังคับใช้กฎหมาย กำกับดูแลการระบายสาร VOCs ในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม และควบคุมโรงงานให้แก้ไขปัญหามลพิษเป็นอันตราย VOCs ในดินและน้ำใต้ดิน แผนงานศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติด้านอากาศ โดยการศึกษาและตรวจวัดสารเบนซีน และสาร 1,3-บิวทาไดอิน ในบริเวณริมรั้วของโรงงานอุตสาหกรรมเคมี จำแนกแหล่งกำเนิดสาร VOCs ในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษ ให้ครบทุกแหล่งกำเนิด

๑.๓) ปัญหาสำคัญในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษมาจากโรงงานกลุ่มปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ ถ่านหิน ยังคงปล่อยสาร VOCs ได้แก่ สารเบนซีน สาร 1,2-ไดคลอโรอีเทน และสาร 1,3-บิวทาไดอิน มีค่าเกินมาตรฐาน และเป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ นอกจากนี้ไม่มีกฎหมายกำหนดให้แหล่งกำเนิดมลพิษประเภทโรงงานอุตสาหกรรมต้องจัดทำทำเนียบ PRTR และในเขตควบคุมมลพิษยังมีการเพิ่มหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการเป็นจำนวนมาก แต่กระบวนการแก้ไขปัญหาก็กลับให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกแบบแผนปฏิบัติการฯ เพื่อลดและขจัดมลพิษ จึงไม่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา ทำให้การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษที่ผ่านมาไม่สามารถควบคุมมลพิษได้

๑.๔) ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีหน้าที่และอำนาจกำหนดมาตรการลดและขจัดมลพิษ หรือแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษ พิจารณาให้เห็นและข้อเสนอแนะต่อแผนปฏิบัติการฯ กำกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ และมาตรการลดและขจัดมลพิษที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกในระดับพื้นที่ในการดำเนินการควบคุมลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองให้มีประสิทธิภาพตามคำสั่ง กก.วล. และมีหน้าที่ต้องนำแผนปฏิบัติการฯ ของผู้ถูกร้องที่ ๑ รวมเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัดสำหรับเขตควบคุมมลพิษ เพื่อจัดสรรงบประมาณ บุคลากร รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือให้แก่ผู้ถูกร้องที่ ๑ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) พิจารณาแล้วเห็นว่า

๒.๑) การจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนและภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่สามารถลดปัญหามลพิษทางอากาศในเขตควบคุม

มลพิษได้ เพราะโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่มักจะเกิดขึ้นในช่วงการซ่อมบำรุงของโรงงาน กรอ.และ คพ. ไม่ได้กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษให้ครอบคลุมมลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้น รวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนคำสั่งและไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และขาดการปรับปรุงมาตรฐานกำหนดมลพิษทางอากาศให้ทันต่อสถานการณ์

๒.๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒ จะต้องของบประมาณ บุคลากร รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือให้แก่ผู้ถูกร้องที่ ๑ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัดสำหรับเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานใดเป็นผู้กำหนดแผนและมาตรการในแผนปฏิบัติการฯ หน่วยงานนั้นต้องใช้งบประมาณ บุคลากร รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือของหน่วยงานที่กำหนด

๒.๓) นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีหน้าที่และอำนาจกำหนดมาตรการลดและขจัดมลพิษ หรือแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษ พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อแผนปฏิบัติการฯ กำกับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการฯ และมาตรการลดและขจัดมลพิษที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกในระดับพื้นที่ในการดำเนินการควบคุมลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองให้มีประสิทธิภาพตามคำสั่ง กก.วล.

๒.๔) ดังนั้น กรณีที่ผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่ของบประมาณ บุคลากร รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือให้แก่ผู้ถูกร้องที่ ๑ ตามแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดสำหรับเขตควบคุมมลพิษ ทำให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ไม่มีงบประมาณในการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและไม่สามารถนำมาตราการลดและขจัดมลพิษมาดำเนินการให้สำเร็จและบรรลุผลตามแผนปฏิบัติการฯ ได้ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ไม่กำกับแผนปฏิบัติการฯ ตามคำสั่งของ กก.วล. ทำให้ที่ผ่านมาการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการฯ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๖๖ เกิดความล่าช้า ส่งผลให้แผนปฏิบัติการฯ พ.ศ. ๒๕๖๗ - ๒๕๗๐ ไม่สอดคล้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ในชั้นนี้ จึงรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องที่ ๒ เพื่อดำเนินการต่อไป

๒.๕) นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการฯ ไม่ได้กำหนดให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ ต้องมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในการเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ แต่กำหนดเป็นหน้าที่และอำนาจของผู้ถูกร้องที่ ๑ ในพื้นที่ โดยให้ดำเนินการ ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) การดำเนินงานเฝ้าระวังสุขภาพของประชาชนในเขตควบคุมมลพิษ (๒) การดำเนินการตอบโต้อุบัติภัยสารเคมี และ (๓) การจัดการเรื่องร้องเรียนเหตุรำคาญจากปัญหามลพิษ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ในขณะที่ สสจ.ระยอง ได้รวบรวมข้อมูลจากการเจ็บป่วยของประชาชนในพื้นที่เครือข่ายบริการสุขภาพโรงพยาบาลพบว่า ผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเกิดจากสาเหตุใด เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมที่มีความเสี่ยงมีมาก ซึ่งการสัมผัสปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวเป็นสาเหตุบางโรคหรือบางอาการที่ใช้ระยะเวลาหลายปีในการแสดงอาการหรือเจ็บป่วย แต่หนึ่งในกลุ่มโรคที่มีแนวโน้มสูงขึ้น คือ กลุ่มโรคทางเดินหายใจ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลอัตราการป่วยด้วยโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมของ

ประชาชนในพื้นที่เครือข่ายบริการสุขภาพโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยอง ระหว่างปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๖ ที่พบอัตราการป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ มากที่สุด ประกอบกับแหล่งกำเนิดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ ยังคงปล่อยสาร VOCs ได้แก่ สารเบนซีน สาร 1,2-ไดคลอโรอีเทน และสาร 1,3-บิวทาไดอิน ที่มีค่าเกินมาตรฐานและเป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์ จึงสุ่มเสี่ยงที่จะเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

๒.๖) ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการ UNGPs ซึ่งได้ระบุถึงหน้าที่ของ รัฐในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยจะต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และหน้าที่ของภาคธุรกิจในการประกอบการโดยเคารพสิทธิมนุษยชน โดยการตรวจสอบความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน รวมถึงหน้าที่ของรัฐและภาคธุรกิจในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจ การคุ้มครองสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพของประชาชน จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ต่อผู้ถูกร้องที่ ๒ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมควบคุมโรค และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุม ด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓๑/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๘ จึงมีมติ ดังนี้

๔.๑ กรณีประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ยังไม่อาจรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประกอบกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. โดยกำหนดมาตรการการมีส่วนร่วมและการรับรู้ปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบไว้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ แล้ว

๔.๒ กรณีการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศตามแผนปฏิบัติการฯ ล่าช้า ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ผู้ถูกร้องที่ ๒ มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๓ ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องที่ ๒ กรมโรงงานอุตสาหกรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ต่อผู้ถูกร้องที่ ๒ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมควบคุมโรค และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และ (๓) ประกอบมาตรา ๓๖ และมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๓.๑ มาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิด

สิทธิมนุษยชน

๑) ให้ผู้ถูกร้องที่ ๒ ร่วมกับกรมโรงงานอุตสาหกรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บูรณาการแผนงานและงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือและอุปกรณ์ เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างเพียงพอและต่อเนื่องในการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการฯ ระดับจังหวัดระยอง

๒) ให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ศึกษาศักยภาพการรองรับมลพิษทางอากาศ น้ำ และกากอุตสาหกรรม ในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง และกำหนดเวลาในการจัดการสาร VOCs ได้แก่ สารเบนซีน สาร 1,2-ไดคลอโรอีเทน และสาร 1,3-บิวทาไดอิน ในบรรยากาศให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ให้ชัดเจน

ทั้งนี้ ให้ดำเนินการภายใน ๑๒๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้

๔.๓.๒ มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

๑) ให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมและกรมควบคุมมลพิษดำเนินการ ดังนี้

๑.๑) ออกประกาศกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายสาร VOCs และสารอินทรีย์ระเหยง่ายจากปล่องปล่อยทิ้งอากาศเสียของโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมเคมี

๑.๒) ศึกษาและออกประกาศการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (PRTR) ในเขตควบคุมมลพิษโดยมีกลไกควบคุมการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิดออกสู่สิ่งแวดล้อม มีฐานข้อมูลที่แสดงถึงชนิดและปริมาณมลพิษที่ปล่อยจากแหล่งกำเนิด รวมถึงข้อมูลปริมาณการเคลื่อนย้ายมลพิษออกนอกโรงงานเพื่อบำบัดหรือกำจัด และกำหนดให้รายงานข้อมูลปริมาณการปลดปล่อยมลพิษประจำปี รวมทั้งกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษและเผยแพร่ข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่ายและสะดวก

๒) ให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กำหนดเป็นเงื่อนไขท้ายใบอนุญาตสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง ให้ควบคุมสาร VOCs ในบรรยากาศ และคุณภาพน้ำให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งจัดการกากของเสียและสารอันตรายของโรงงานหรือสถานประกอบการในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองให้เป็นไปตามกฎหมาย หากพบการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ท้ายใบอนุญาต ให้ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาด

๓) ให้กรมควบคุมโรคศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมลพิษจากอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดระยองกับความเสี่ยงของการเกิดโรคจากสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสุขภาพอนามัยด้านต่างๆ ของประชาชน และจัดทำฐานข้อมูลผู้ป่วยหรือผู้ที่มีความเสี่ยงเป็นโรคที่เกิดจากมลพิษ ส่งเสริมการตรวจสุขภาพเชิงรุก รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการเกิดโรค อาการเจ็บป่วย และความเชื่อมโยงกับชนิดของสารเคมีที่ตรวจพบ

/๔) ให้กรม...

๔) ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพสร้างความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน หลักการ UNGPs รวมถึงแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business And Human Rights: NAP) ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ให้แก่ผู้ถูกร้องที่ ๒ กรมโรงงานอุตสาหกรรม และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบกิจการ โรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยองจัดทำกระบวนการ ตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) เพื่อใช้ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการให้เป็นไปตามหลักการ UNGPs

๕) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผลักดันและติดตาม การแก้ไขร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ซึ่งกำหนดให้ กรมควบคุมมลพิษร่วมกับจังหวัดที่อยู่ในเขตควบคุมมลพิษจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษ ในเขตควบคุมมลพิษกำหนดมาตรการการมีส่วนร่วมและการรับรู้ปัญหาของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ตลอดจนจนมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ตั้งอยู่ในเขต ควบคุมมลพิษในการแก้ปัญหาภาวะมลพิษและเยียวยาสิ่งแวดล้อม โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องร่วมกันปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว และเผยแพร่ให้ ประชาชนทราบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ